

Foto: Igor Corbeau

Het goede leven van Rico Sneller

Portret

Rico Sneller (42) 'hobbelt', zegt hij, 'mee in de samenleving'. Als filosoof en ethicus werkt hij op de Universiteit van Leiden op het instituut voor godsdienstwetenschappen. Hij studeerde theologie in Nederland en filosofie in Parijs. Daar bezocht hij lezingen van de postmoderne joodse filosoof Jacques Derrida, op wiens werk hij promoveerde. Door **Jurgen Tiekstra**.

Denken „Ik heb aanvankelijk gekozen voor de studie theologie. Die studie gaf mij de kans om me met al mijn interesses bezig te houden: zinging, talen, geschiedenis, cultuur, literatuur. In de loop van mijn studie groeide ik steeds mee toe naar de filosofie. Dat is tot op de dag van vandaag zo gebleven. Ik ben, duidelijk in alle bescheidenheid, een intellectueel. Dat zeg ik omdat andere mensen een praktische kant zijn opgegaan, maar ik het zoek in de wereld van de geest, de bezinning, de dikke moeilijke boeken.

Intellectualiteit is voor mij niet alleen een voorraad kennis, maar ook een bepaalde ontvankelijkheid. Juist als intellectueel weet je dingen niet. Veel politici weten precies wat er moet gebeuren. Maar ik voel me soms verlamd ten aanzien van de problemen die actueel zijn. Iets heel-goed-weten kan een teken zijn van verblinding.

Iets heel-goed-weten kan een teken van verblinding zijn

De discussie rond Geert Wilders komt niet veel verder dan het niveau van 'voor' of 'tegen'. Er zijn weinig mensen die inhoudelijk oppakken wat hij in zijn overmoed aanstipt. Weinig mensen weten echt wat van de islam. Zo'n discussie verzandt daardoor vaak in oppervlakkigheden. Hij zegt dat de islam geen godsdienst is, maar een gevaarlijke ideologie. Dat daar niet op in wordt gegaan, is een gemiste kans. Fundamentele punten die economisch of politiek misschien niet rendabel zijn, worden genegeerd.

Ik las bij Seneca dat het menselijke leven kort is, maar de wetenschap lang duurt. Wijsheid duurt lang, maar loos gepraat - ook van mij - vergaat als kaf. Maar wijsheid steekt telkens weer de kop op. Dat geeft hoop, enthousiasme en bezieling. Daar zie ik een taak. Ik zou bijna zeggen dat ik me een missionaris voel. Als ik op mijn eigen optreden op de universiteit terugblik had ik juist iets te zeggen op de momenten waarop ik geen wijsheden uit de oude doos trok, maar inzichten mij in het vuur van het moment werden aangereikt. Ik heb ook weinig met opvattingen en denkbeelden. Een opvatting of standpunt zie ik vaak als een blinde vlek, waardoor je bepaalde dingen niet ziet.

Denken „Dit is een pleidooi voor engagement, maar dan geen engagement dat wordt opgefokt: 'Ik moet óók iets hebben waarover ik mij druk maak.' Je kunt alleen door bij jezelf te rade te gaan ontdekken waar je engagement ligt: waar je warm van wordt. Voor mij ligt dat in de sfeer van de filosofie en het academische optreden. Ik vind het ontzettend leuk om college te geven. Daar gebeurt het, daar heb je interessante uitwisselingen van gedachten.

Wijsheid is vormloos en heeft geen inhoud, maar geschiedt op een bepaald moment. Bij het instituut waar ik werk, komt een heel divers publiek: van orthodoxe calvinisten, moderne moslims, jongelui met spijkers in het gezicht geslagen tot humanisten. Ik probeer al die mensen te confronteren met wat voor allen bindend is. Al die verschillen waarmee mensen zich identificeren - hun calvinistische, humanistische of nihilistische achtergrond - vind ik niet interessant. Het zijn maskers. De echte persoon zit daar achter en wil ik naar voren halen.

Wat hen kan binden is dat ze hun maskers even afzetten. De hoofd-doekjes van islamitische studentes zijn een uiterlijke vertoning van hun identificatie. Het kan me geen bal schelen hoe iemand zich kleedt, als hij maar bereid is zich als het ware even uit te kleden en vragen durft toe te laten. Vanuit een warm kloppend hart en bekommernis.

Keiharde waarheden zijn absoluut niet te formuleren. Door de context te veranderen waarin een waarheid is geformuleerd wordt de waarheid een onwaarheid. Ik zou waarheid eerder verbinden met moraliteit en niet op voorhand vastleggen op één zienswijze: 'Zó zit het.' Pas vanuit het morele, het intermenselijke, kun je gaan naar het formuleren van een standpunt, bezig gaan met wetenschap, kijken hoe het zit.

Herman Cohen, een joodse filosoof uit begin twintigste eeuw, heeft mij ontzettend geboeid. Hij heeft het over *Die Entdeckung des Menschen als Mitmensch*. Dat is een ander soort denken naar de mens. Een medemens is wat anders dan weer een mens. Een medemens is iemand van wie je hebt gezien: ik ben samen met deze persoon een mens, ik heb dus ook een verantwoordelijkheid voor deze mens.”

Opeloven „Ik ben protestants opgevoed, op een naar mijn idee gunstige manier. Mijn ouders stonden erg open voor vernieuwing, voor de gedachte dat geloof niet samenvalt met een aantal standpunten, maar dat je permanent moet blijven studeren op kwesties die je door de traditie worden aangereikt. Dat is een joodse gedachte. Vandaag de dag ben ik nog steeds christelijk, maar ik voel me eigenlijk vooral tot het jodendom aangetrokken, zowel door de joodse religie als filosofie.

Naar mijn idee is het hart van elke religie een existentiële ervaring: een andere misschien binnen het christendom, het jodendom, de islam of het hindoeïsme, maar er is wel overlap. Van die ervaring getuigen de religies voor zoverre ze teksten en praktijken voortbrengen. Het is jammer dat die existentiële ervaring bij veel religieuze mensen verloren is geraakt achter een façade van opvattingen en het zoeken naar identiteit: als katholiek of als protestant of juist als een modern tolerant mens.

Ik heb die ervaringen bij tijd en wijle wel gehad, vooral ook in contactmomenten. Wat mij nu te binnen schiet: ik ben ooit gepromoveerd op de Frans-joodse filosoof Jacques Derrida. Ik heb in Parijs zijn seminaire bijgewoond en herinner me met name één discussie tussen hem en mensen in de zaal. Toen had ik het gevoel: hier gebeurt het. Wát weet ik niet, maar hier gebeurt het. Hier wordt wezenlijk gepraat, dit is een heilig moment: de uitwisseling die daar plaats had. Het was zo fantastisch, zo mooi. Ik heb dat zelden in mijn leven meegemaakt.

Hier wordt wezenlijk gepraat, dit is een heilig moment

Het goede is buiten de mens, maar moet door mensen naar binnen worden gehaald, dus telkens worden geïnterpreteerd. De joodse filosoof Leo Strauss zei: een gemeenschap is pas een gemeenschap wanneer de mensen daarin zich de vraag naar het goede stellen. Dat betekent dat ze zich richten op het goede: niet als vaststaande inhoud, maar als vraag. Telkens zijn er nieuwe dilemma's en conflicten die het goede tot een vraag maken. Welk kabinet moeten we vormen, wat moeten we met mondiaal terrorisme? Op die vragen is geen vast antwoord.”

Opeloven „Ik hobbelt mee in de samenleving. Mijn vrouw is maatschappelijk bewuster. Zij kan mij bijpraten over het feit dat we af en toe een nieuwe auto moeten. En dat is dan ook wel zo. Als ik alleen zou zijn gebleven, zou ik zo minimaal mogelijk aan de samenleving hebben deelgenomen. Ik zou geen huis en geen auto hebben gekocht. Als mijn leven zou zijn afgelopen had ik geruisloos moeten kunnen verdwijnen uit het bestaan, niet met allemaal hypotheek, erfenissen en toestanden die je nalaat, of andere ingewikkelde verankeringen.

Dat vind ik iets angstaanjagend: dat de samenleving je zo aan zichzelf vastketent met regelingen, verzekeringen, bankrekeningen, waar ik helemaal wanhopig van word. Als mijn vrouw zou wegvalen zou ik absoluut niet weten hoe het moet met de belastingen, met het kopen van een nieuwe auto of van kinderkleren. Daar heb ik totaal geen verstand van.

Het liefst zou ik een keuterboer of schaapherder worden in Frankrijk, met een aantal mensen om mij heen op wie ik erg gesteld ben. Enerzijds is filosofie mijn lust en mijn leven. Maar er gaat ook een bepaalde vermoeienis van uit. Hoe je het ook wendt of keert, het is pittige kost. Het is heerlijk, maar niet ontspannend. Als schaapherder hoef je alleen maar met die schapen bezig te zijn. Als kind logeerde ik bij mijn oom en tante op de boerderij. Ik heb daar nog romantische herinneringen aan: dat je 's morgens vroeg opstond en achter de koeien aansjokte, ging vissen en de stal aanveegde.

Maar ik kan me niks anders voorstellen dan dit. Ik heb een drang om niet alleen te lezen, maar om daar ook over te vertellen. Mijn hart klopt bij het geven van colleges en lezingen. Dan heb ik contact met mensen en voel ik met sommigen even iets gemeenschappelijks over wat mij obsedeert.

Anderzijds is het ook zo dat als ik in mijn eentje een moeilijk boek lees en het ineens snap, dat ik dan tegen het plafond zit van enthousiasme. Dan wil ik erover vertellen aan mensen die daar oren naar hebben. Die zitten gek genoeg vooral onder studenten. Zij zijn nog open en niet dichtgetimmerd. Ik houd ook echt van studenten, mag ze verschrikkelijk graag en ja, dat is geweldig.”